

יוסף אלבירט – סופר ומשורר יידי נשכח

היתה לי הזכות להכיר את האיש, ואני עודני ילד, בתקופה שבין שתי מלחמות העולם. בסימטה שהשתלשלה מהרחוב הראשי שבעירי לידא, בקירבת נחל זורם שקראנו לו נהר, עמד ביתנו. בית בני קורות עץ. גנו רעפי עץ משחירים ובו שלוש דירות. באחת מהן התגוררו הסופר יוסף אלבירט ואשתו.

הלקסיקון לספרות יידיש מוסר בקצרה את פרטיו האישיים: הוא נולד בשנת 1904 בוויילנה, מאוחר יותר חי בלידא. שם ערך שבועון ביידיש. בזמן מלחמת העולם השנייה ולאחר מכן היה בטשקנט. גורלו לא ידוע.

מחבר של: באַנדאַזשן פּראָלעטאַרישע (תחכושות פרולטריות), שירים, לידא 1934, מאַנצבילים (גברים), סיפורים, לידא 1935. געראַנגל געזאַנגען (שירי מאבק), משלים, ברעסטעטשקאָ, 1939. בשנת 1942 הופיע בטקשנט ספרו בנושאי המלחמה שתורגם לרוסית: Красные Поезда (רכבות אדומות).

אם זכרוני אינו מטעני, הופיע בשנות השלושים ספר נוסף שלו האַרעפּאַשניקעס (עמלים). ספריו הודפסו בלידא בדפוס 'ש. זלדוביץ' ובדפוס 'גרפיקה'.

ניצנוצי זכרון: כשהיינו הילדים משחקים ליד דלת ביתו היינו עושים את זה בשקט, לבל נפריע למלאכתו של סופר...

כתביו הופיעו בשנות השלושים בפולין באזור ובעיר שהלשון העברית היתה בה מקובלת ונפוצה, אך אלבירט כתב את המילים העבריות ביידיש כשהוא מתעלם מהכתיב העברי. אמנם לא לגמרי לפי הנוסח הנהוג בברית המועצות שמעבר לגבול, כי הוא שמר על הכתיב העברי של האותיות הסופיות.

יוסף אלבירט הוא משורר הדלות. כאבם של הנדכאים הנאבקים על לחם יומם, העמלים תוך תנאי עבודה גרועים, הנתונים בחולי, יתמות ובדידות והגנמצאים בשולי החברה היהודית הם תשתית מרכזית בעולם כתיבתו. הוא היה קרוב כנראה לנוער היהודי הקומוניסטי שבעיר, שפעל במחתרת, והוא כאב את כאבם. נימה זו עולה מתוך שירו 'נאָרל פֿאַדעם' (מחט חוט) בקובץ שיריו באַנדאַזשן פּראָלעטאַרישע.

המשטר הפולני הקים בשעתו מחנה ריכוז לאסירים, שהואשמו בחברות באירגון מחתרתי, מחנה הידוע לשימצה בשל העינויים האיומים שהיו מנת חלקם של בני נוער שנכלאו במחנה קרסוז פּרָזָה. על כך שר אלבירט מבלי לציין את שם המקום והזמן:

נאָרל־פּאָדעם

מיט לאַבנס ברויט איבער די פלייצעס,
האַט מען סאַסנעס יונגען שטאַרק געשלאָגן,
האַבן הערצער וואַלדיקע ווייטיקן געטראָגן,
אויף נאָרל, פּאָדעם, האַמער וואָגן.

פּינגער אַלבענע צעווישן טירן אפּינגעבראַכן,
האַט מען נעגל קנאַספיקע געריסן און נאָדלען אין ליבער אַרינגעשטאַכן.
האַט מען אין די הייל מילער געשפיגן,
און דו, וועלט, האַסט נעקיוויש געשוויגן.

בתרגום לא מדויק:

עם כּכּרוֹת לַחֵם־צַר עַל כּתּפּים הַנּחִיתוּ,
מכּוֹת רַצַח הִכּוּ נַעֲרִים כּאֲב־עַל־כּאֲב,
לְכּבוֹת מַתּוּסָרִים מִן הַיַּעַר הַבּיטוּ
כּאֵל מַחַט וְחוּט - אֵל פּטּוּשׁ וּמַגְלָב.

אַצְבָּעוֹת נִשְׁפְּרוּ בַּמּפֶּתַח הַדְּלָתוֹת,
צַפְרָנִים קָרְעוּ, גוּף דְּקָרוּ וְהַתּוּשָׁה
סֶתֶם יָרְקוּ אֵל הַפֶּה כּמוֹ לַתּוֹךְ אֲשֶׁפֶתוֹת -
וְעוֹלָם בְּנֵי־זוֹנוֹת רַק כּהוּ וְהִקְרִישׁוּ.

בסיפוריו הקצרים ובשיריו מתוארות דמויות, ולא רבים, כך נדמה, תיאורים כאלה ביצירות ספרות, המעלות את התקופה והמקום. מוטיב חוזר בהם - מקבץ נדבות החוזר על הפתחים.

דער בעטלער טראָגט אין דער טאַרבע פֿון האַרצן די זילבערנע וועגן,
די גילדערנע פליינען,
בריליאַנטענע נעבט.
געווייזן פֿון פֿאַרליטענע מענטשן,
דעם ווייטיק פֿון אַרעמע קנעכט.
דער בעטלער אין זוניקע הויזן.
אויפֿן באַגינען פֿון שטעקן וואָס העלפֿט אים אין אייביקן גאַנג.
פֿאַרמאַטערטע האַנט איבער שטעבישע עקן,
פֿון עלנטע מאַמעס געזאַנג.
שיך ווי פֿאַרוואַקסענע ווונדן,
קנעפ ווי אויגן פֿון קוואַל,
אַ פֿאַשעטער מענטש גאַווענאַדנער,
פֿון טרויער, פֿון טרויער און גאַל.

הקִבְּצָן נושֵׂא בְצָרוֹר לְבוּ הַכֶּסֶף אֶל הַסֶּף:
אֶת מִישׁוֹרֵי הַזֶּהָב הֵהָן
אֶת אִישׁוֹן הַלֵּילוֹת שֶׁל אֲבֵנֵי הַחֵן,
אֶת בְּכִים שֶׁל אֲנָשִׁים סוֹבְלִים,
אֶת כְּאָבֶם שֶׁל עֲבָדִים דְּלִים –
כִּי קִבְּצָן בְּמִגְרֵי הַזֶּהָר הִנְכַּסָּף.
לְפָנוֹת בְּקָר יוֹצֵא עִם מִשָּׁה הַנְּצַחִי וְצָרוֹר,
וְיָדוֹ יִגְעָה מִלְּאָחוֹז בְּבִלִיטוֹת הַסִּיקוֹס הַדּוֹקְרוֹת
שֶׁל שִׁירַת אֲלֻמְנוֹת גְּלֻמְדוֹת
שֶׁל מְנַעַל כְּצִלְקַת פְּרוּצָה עַד מְאֹד
כְּפִתּוּרִים כְּעִינֵי מַעֲיָן –
אִישׁ פְּשוּט, נֶעַ וְנָד, בְּלִי קִנְיָן,
בִּיגוֹן מִר־מְרִיר, נֶעֱרָר כָּל עֵינָן.

הסיפורים מספרים על מאבקי קיום, עמל כפיים ואהבת המלאכה. יהודה הנגר, ביום ראשון לא התעצל האיש, ספר את השיניים של המשורר ונהנה מהן כמו מהשיניים שבפיו. "איי, שיניים שלי, שיני האהובות, איתכן אפשר את הליכנה ללעוס, את עץ האלון והאורן. עם האלון ועם הצפצפה זה כבר יותר מסוכר". אבטלה והעדר בטחון עצמי של הפרט, "אנשים בוכים בלילות. בתים מסתירים בתוכם בכייה ושמחה". זליג המובטל, עליו לשלם שכר דירה ואימו שוכבת בבית חולים. אין מה להביא לה, בחדר שבעליית הגג קר. הרעב מתיש. הוא נכנס לבית חברו קצת להתחמם. אך בין השיטין יש ועולה זיק של תקווה. "יאמין האט אפגעברענט אין זשעלודאק". זאת אומרת שביתו ורכושו עלו באש, בשריפה שהיתה בעיירה זשעלודאק. מאז הוא חוזר על הפתחים. הוא הולך ומהרהר: "לאנשים יהיה כל טוב אז גם לי לא יחסר, כי העולם הוא גדול ויפה". לא ידוע מה עלה בגורלו של יוסף אלבירט בסוגר הסובייטי לאחר מלחמת העולם השנייה, נוכח העקירה הרצחנית של תרבות יידיש.